

Er SFT's strategi for avløpsnettets løsningen på fremtidig håndtering av kommunalt avløpsvann?

Av Øistein Torgersen.

Øistein Torgersen er daglig leder i Norsk Rørsenter A/S.

*Innlegg på møte i Norsk Vannforening
18. mars 1993.*

Tiltak for å heve ledningsnettets kvalitet

Fornyelse av anlegg

Til nå har SFT i stor grad påtatt seg et veiledningsansvar i VAR-teknikk helt ned på detaljnivå.

Slik jeg tolker den nye strategien vil man nå slippe taket i denne detaljstyringen og en kan knapt vente at SFT i fremtiden vil gi ut eller ajourføre veiledere eller retningslinjer. Helt riktig fremholder en nå at det må være ledningseierne ansvar å sørge for nødvendig informasjon og veiledning for at ledningsanleggene skal tilfredsstillte gitte funksjonskrav. Ingen kan si seg prinsipielt uenig i dette. Men det har en stor praktisk hake.

Til nå har SFT og andre sentrale myndigheter laget det meste av veiledningsmateriellet og derved skjemt bort ledningseierne, og SFT har mange ganger fått høre vondord om sin iver etter å detaljstyre.

Dette slår nå tilbake.

Den omlegging i strategi som nå skal finne sted må derfor ikke gå **for fort**. (Vær klar over at nå har også KS sagt at kommunalteknikk er nedprioritert når det gjelder veiledning og FoU).

Ledningseierne må gis tid til å sette noe i stedet for f.eks. TA 570, «Veiledning ved bygging av ledningsanlegg for avløpsvann». Dette er desto viktigere når endelig ADK-utdannelsen er i full sving i hele landet, slik at TA 570 nå virkelig er i aktiv bruk av det personellet som utfører rørleggingsarbeidet.

Det er nå tatt et initiativ som etter noen år kanskje vil kunne erstatte både veiledninger og VA-normer og «samle VA-Norge til ett rike». Dette initiativ er fremkommet etter en «Hjernerstorm» (Brainstorming) i RIF's regi i 1990 og har resultert i et forslag om utarbeidelse av VAR-blader, etter mønster av Byggforsk's publikasjoner når det gjelder bygg og anlegg.

Byggforsk, Rådgivende Ingeniørers Forening (RIF), Norsk Kommunalteknisk Forening (NKF) og Norsk Rørsenter (NRS) har utarbeidet et forslag og søkt om midler til oppstart av et slikt prosjekt.

Tanken er at VAR-bladene skal gi anvisning på gode tekniske løsninger, erfaringer og driftsrutiner som etter hvert skal kunne erstatte mye av det arbeidet en rekke større kommuner nå har med sine VA-normer. De vil også kunne komme til erstatning for andre retningslinjer og veiledninger som i dag utgis på forskjellige måter og med

ujevnt nivå både i faglig kvalitet og når det gjelder ajourhold.

Hele VA-Norge skal trekkes inn i det faglige arbeidet, men serien skal vedlikeholdes og distribueres av NBI. Vi tenker oss dette utviklet til en selvfinansiert abonnementsordning etter at vi med bistand fra sentrale myndigheter o.a. har fått laget de første 20—30 VAR-bladene.

Dette må være et tilbud SFT i lys av sin nye strategi ikke kan si nei til, hvor nettopp brukerne gjennom sine abonnement i fremtiden blir stående som ansvarlige både for økonomi og teknisk kvalitet.

Jeg har oppfattet et annet element i SFT's strategi dithen at en i fremtiden i større grad enn tidligere vil fastlegge rammer for utslipp og foreta samlede vurderinger av kommunens utslipp.

Eksempelvis har det til og med vært luftet spørsmål om å kunne gjennomføre byttehandel innen kommunen når det gjelder utslipp innenfor rammene.

På denne bakgrunn stiller jeg et stort spørsmålsteget ved at kriteriene for tilskudd fra Miljøverndepartementet/ Fylkesmannen blir gitt på bakgrunn av en såkalt cost/nytte-analyse av forurensningsreduksjonen, når det gjelder tilskudd til utbedring eller bygging av enkelte ledningsstrekninger.

Det myndighetene i realiteten gjør når slike rammekrav innføres er å delegerer myndighet til å prioritere gjennomføring av tiltak til kommunenivået.

Denne «delegering» må gjøres på kommunens premisser! Dvs. en må akseptere at en kommunal driftsorganisasjon har egne prioriteringer.

Et meget viktig spørsmål for en slik driftsorganisasjon er å bli effektiv. Som i all annen virksomhet vil en ved effektivisering få midlene til å strekke bedre til og vil dermed få gjort mer for pengene.

Eks. En stadig tilbakevendende kloakkstopp hindrer kommunen i å gjennomføre andre, viktige oppgaver både pga. kostnadene og fordi tiden ikke vil strekke til for planlegging av forebyggende tiltak.

Dvs. at ved **ikke** å gi tilskudd til utbedring av en slik strekning bidrar tilskuddsmyndighetene til å opprettholde kommunens evindelige «blå-lys»-innsats i stedet for å bidra til en mer effektiv forurensningsbekjempelse innenfor rammene som er gitt kommunen.

Min påstand:

Hvis en vil delegerer myndighet til kommunene ved å gi totale utslippsrammer, er det inkonsekvant ikke å delegerer myndighet slik at kommunene selv kan fatte beslutninger om rekkefølge av tiltak.

Som jeg ovenfor har påvist er SFT's nye strategi egentlig å delegerer myndighet til kommunene.

Tradisjonelt pleier sentrale myndigheter som delegerer myndighet straks å følge opp med øremerkede midler fordi de er redde for at det på kommunenivå egentlig ikke er kompetanse til å ivareta det nye ansvar.

På denne måten har vi altså en tradisjon på å redusere den effektiviserings-effekten som delegeringen skulle innebære. Kommunene er sterkt med på å bidra til dette ved at de umiddelbart forsøker å innrette seg slik at de får mest mulig ut av de øremerkede midler.

Dette betyr altså i praksis at kommunene i stedet for å tenke effektivitet og rasjonalisering gjør det de tror sentralmyndigheten forventer av dem slik at de kan få størst mulig tilskudd.

Effekten av SFT's utmerkede nye strategi på dette området kan derved bli betydelig redusert pga. praksisen som brukes når det gjelder tilskudd til opprydding.

Dette fører umiddelbart videre til neste tema:

Utdanning

Det er selvfølgelig riktig at kommunene ikke alltid har nødvendig kompetanse, men den riktige konklusjonen behøver ikke derfor å være et skritt tilbake i form av ørmerking og umyndiggjøring.

Alternativet, som etter min mening er mye mer konstruktivt, er å sørge for hjelp til å bedre kompetansen.

Parallellt med delegering, eller i vårt tilfelle når en går over fra detaljstyring av utslipp til rammevilkår, burde det derfor legges til rette for en effektiv kompetanseheving.

Min erfaring fra ca. 20 ADK-kurs er at en på grunnplanet i kommunene har store, ubrukte ressurser. Svært få opplæringstilbud er tilpasset denne målgruppen. Gruppen har muligheter til å motta og anvende mengdevis av kunnskap, men da må informasjonen og opplæringstiltakene legges til rette på en helt annen måte. Med den dreiningen vi nå i alle tilfeller må regne med fra anlegg til drift og vedlikehold er det helt klart påkrevet å utvikle opplæringstilbud som kan gjøre kommunene i stand til å makte en overgang.

Innenfor ADK-opplæringen opplever vi stadig at anleggs- og driftspersonell ikke oppfatter seg selv som viktige brikker i miljøarbeidet. Motivasjon og kunnskap om egne roller er ofte mangelvare, og det synes klart at ledelsens muligheter til å inspirere, motivere og bevisstgjøre om felles mål og muligheter er et til dels forsømt kapittel.

Dessuten er det fortsatt påfallende hvordan den enkelte kommune er seg selv nok og hvordan saksbehandlere og

arbeidsledere sitter på hvert sitt kontor i hver sin kommune med de samme problemer.

Det må tas et krafttak for å endre «bedriftskulturen» i norske kommuner i retning av faglig samarbeid og kompetanseøkning på formanns- og fagarbeidernivå.

Et viktig hjelpemiddel vil kunne være at SFT inviterer til og belønner samarbeid. (F.eks. slik SFT, Miljøverndepartementet og KS gjør i et prøveprosjekt om delegering av myndighet til en del kommuner etter Forurensningsloven, eller slik Akershus Fylkeskommune gjør for å inspirere Akershuskommunene til samarbeid om rehabiliteringsoppgaver).

Gjennom samarbeid kan en komme frem til enkelte sjekklister, rutiner og forslag til driftsinstruksjoner som kan være til uvurderlig hjelp i det daglige arbeid i kommunene.

Forslaget om VAR-blader som jeg har nevnt ovenfor vil også være et bidrag i samme retning.

Likeledes er NKF's nye veileder «Valg av rørmateriell» et stort skritt i riktig retning.

Dette bringer meg frem til det siste tema jeg er blitt bedt om å berøre i dag.

Forskning og utvikling

FoU på VAR-sektoren må ikke være en stadig drakamp mellom grunnforskning og anvendt forskning.

La oss i utgangspunktet slå fast at det er soleklare behov for begge deler.

La så være at mye av den forskningen som vi innen VAR-miljøet vil kalle grunnforskning av andre kanskje vil bli oppfattet som anvendt forskning.

Grunnforskning og anvendt forsk-

ning må skje parallellt, og resultater må meddeles til de forskjellige målgruppene kontinuerlig. Et FoU-prosjekt som ikke bruker midler på å tilrettelegge for informasjon om resultater, eller som ikke munner ut i utviklings- og samarbeidsprosjekter hvor brukere har en aktiv rolle, bør ha tungt for å kunne bevise sin eksistensberettigelse. Like-dan må det være innlysende at vi ikke behøver å suge alt aveget bryst. Bl.a. har de nordiske land så mange likhetstrekk mhp. faglig nivå og velferdsutvikling at det synes åpenbart at FoU-pregede oppgaver bør samkjøres. På den måten vil en også oppnå et mye bredere erfaringsmateriale som grunnlag for beslutninger, valg av metoder og opplæringstiltak.

I den lange perioden som har gått siden VAR-utvalget ble nedlagt og til etableringen av et operativt KOMTEK, har initiativene spriket i alle retninger og forvirringen er stor. Få bransjer har så mange velmenende kokker som vår, og det er absolutt på tide at noen griper fatt i samordningsproblematikken slik et initiativ gjennom KOMTEK, Fagrådet for indre Oslofjord og NORVAR nå synes å indikere.

VAR-miljøet i Norge er så lite (bare se dere rundt) at vi må unngå unødige dobbeltarbeid.

Dessuten synes det i hvert fall klart for meg at FoU-resultatene i dag ikke spres godt nok. Vi må legge mer arbeid i å etablere åpne og egnede kanaler for informasjon til alle nivåer som har bruk for vår kunnskap.

Til slutt:

Vi har startet et løp for å motivere og bevisstgjøre anleggs- og driftspersonalet gjennom kravet til ADK-utdanning. For å videreføre dette løpet må vi forbedre og opprettholde veiledningsvirksomhet og instruksjon.

Vi må ikke ødelegge den gunstige utviklingen med at det nå blir et faglig vakum i den overgangsperioden som nødvendigvis vil komme når et så viktig organ innen VAR-faget, som SFT, legger om sin strategi i en retning som vi alle mener er riktig og viktig.

Derfor må det inngå i den sentrale strategi å bidra til finansiering av de nye, brukerstyrte tiltakene i en romslig overgangsperiode.